

УДК: 342.95 (477)

Мельниченко Андрій Михайлович,
здобувач Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Аргументовано, що оптимізація системи суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні представляє собою діяльність організаційного, економічного, управлінського та правового характеру, яка спрямована на покращення функціонування відповідної системи органів державної влади у досліджуваному напрямку. Тобто у даному контексті оптимізація представляє собою процес приведення системи суб'єктів протидії організованій злочинності у такий стан, за якого при мінімальних витратах людських, фінансових, матеріально-технічних тощо, буде максимально ефективно та якісно досягнута мета їх діяльності у вказаному напрямку.

Наголошено, що на сьогоднішній день і на законодавчому, і на науковому рівнях робиться досить багато для вирішення проблем у сфері протидії організованій злочинності, а також розвитку системи суб'єктів, що уповноважені здійснювати свою діяльність у відповідному напрямку. Разом з тим, незважаючи на чималу кількість кроків, у вказаній сфері залишається чимала кількість проблем, які потребують свого негайного вирішення.

Обґрунтовано, що напрямками оптимізації системи суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні є наступні: а) слід прискорити передачу ряду правоохоронних функцій держави (в тому числі і у сфері протидії організованій злочинності) від СБУ до органів Національної поліції України; б) покращення потребують організаційні та правові засади взаємодії між суб'єктами протидії організованій злочинності; в) варто посилити діяльність досліджуваних суб'єктів у напрямку протидії кіберзлочинності; г) доцільно покращити роботу з громадськістю, зокрема у напрямку посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи з населенням; г) необхідним є посилення науково-дослідної роботи у відповідному напрямку. Зокрема, вбачається доцільним посилити роботу у напрямку дослідження зарубіжного досвіду протидії організованій злочинності.

Ключові слова: оптимізація, система, суб'єкт, протидія, організована злочинність, законодавство.

Melnychenko A. OPTIMIZATION OF THE SYSTEM OF SUBJECTS OF ANTI-ORGANIZED CRIME IN UKRAINE

It is argued that the optimization of the system of subjects of combating organized crime in Ukraine is an activity of organizational, economic, managerial and legal nature, which aims to improve the functioning of the relevant system of public authorities in the study area. That is, in this context, optimization is the process of bringing the system of actors to combat organized crime in a state in which the minimum cost of human, financial, logistical, etc., will be most effectively and efficiently achieve the goal of their activities in this direction.

It is emphasized that today a lot is being done at both the legislative and scientific levels to solve problems in the field of combating organized crime, as well as the development of a system of entities authorized to carry out their activities in this direction. At the same time, despite the large number of steps, there are still a number of problems in this area that need to be addressed immediately.

It is substantiated that the directions of optimization of the system of subjects of counteraction to organized crime in Ukraine are the following: a) transfer of a number of law enforcement functions of the state (including in the sphere of counteraction to organized crime) from SBU to bodies of National police of Ukraine; b) organizational and legal bases of interaction between subjects of counteraction to organized crime need improvement; c) it is necessary to strengthen the activities of the studied subjects in the direction of combating cybercrime; d) it is expedient to improve work with the public, in particular in the direction of strengthening informational and explanatory work with the population; e) it is necessary to strengthen research work in the appropriate direction. In particular, it is considered expedient to intensify work in the direction of research of foreign experience in combating organized crime.

Keywords: optimization, system, subject, counteraction, organized crime, legislation.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день система суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні представлена досить розгалуженою системою суб'єктів. Разом із тим, їх велика кількість не завжди свідчить про те, що їх діяльність у досліджуваному контексті є ефективною та результативною. Досить часто в роботі відповідних державних інституцій існує низка проблем організаційного та правового характеру, що в свою чергу обумовлює необхідність оптимізації їх роботи. В свою чергу оптимізація системи суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні - це діяльність організаційного, економічного, управлінського та правового характеру, яка спрямована на покращення функціонування відповідної системи органів державної влади у досліджуваному напрямку. Тобто у даному контексті оптимізація являє собою процес приведення системи суб'єктів протидії організованій злочинності у такий стан, за якого при мінімальних витратах людських, фінансових, матеріально-технічних тощо, буде максимально ефективно та якісно досягнута мета їх діяльності у вказаному напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі проблемні питання, пов'язані з діяльністю суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні у своїх наукових працях розглядали: О.О. Бандурка, Т.В. Білобров, В.Г. Грищенко, Н.І. Карпишин, Т.В. Курусь, В.І. Литвиненко, М.О. Маланчій, О.В. Петришин, С.П. Погребняк, К.В. Шабатько, О.Ю. Шостко та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, у діяльності вказаних суб'єктів залишається чимала кількість проблем, що обумовлює необхідність проведення наукових досліджень, присвячених опрацюванню напрямів оптимізації їх роботи.

Мета статті полягає у тому, щоб встановити напрямки оптимізації системи суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначаючи напрямки оптимізації системи суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні в першу чергу слід звернути увагу на бачення законодавця стосовно цієї проблематики. Так, до прикладу, у Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю зазначається, що проблеми протидії організованій злочинності передбачається розв'язати шляхом [1]: оптимізації структури та штатної чисельності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю; запровадження вертикальної системи управління ними; розмежування і конкретизації функцій правоохоронних та інших державних органів з питань боротьби з організованою злочинністю; розроблення та затвердження чітких критеріїв оцінки діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю; суттєвого поліпшення стану інформаційного забезпечення діяльності, пов'язаної із протидією організованій злочинності, впровадження сучасних інформаційних систем і технологій у зазначену діяльність; зміцнення міжнародного співробітництва; впровадження результатів наукових досліджень у сфері протидії організованій злочинності; підвищення рівня фахової кваліфікації працівників спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю; інформаційної, наукової, організаційної і матеріально-технічної підтримки органів, установ та організацій з питань протидії організованій злочинності; прогнозування тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеня небезпеки та масштабів організованої злочинності на національному, регіональному і міжнародному рівнях; належного ресурсного та матеріально-технічного забезпечення спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю [1].

Завершуючи розгляд Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю варто відзначити, що більшість її положень дійсно було реалізовано на практиці та свого часу позитивно вплинули на стан дотримання законності та загального рівня безпеки населення в державі. Разом із тим, вказаний нормативно-правовий акт вже є морально застарілим та не відповідає викликам сьогодення. Як слушно з цього приводу зазначає О.В. Федосова, аналіз криміногенної ситуації в державі свідчить, що організовані злочинні формування модернізуються, змінюють свої види, виходять за межі національних кордонів однієї держави, набувають транскордонного і транснаціонального характеру. У зв'язку з цим виникла нагальна необхідність у продовженні низки послідовних організаційно-управлінських заходів, що сприятимуть створенню національної системи боротьби з організованою злочинністю як складника системи забезпечення національної безпеки України [2, с.192].

З огляду на зазначене вище, та процеси цифровізації, які наразі активно проникають у всі сфери суспільного життя, особливу увагу слід приділити «Стратегії кібербезпеки України», яка була затверджена Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016 [3]. Метою Стратегії є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави. Для досягнення цієї мети необхідними є: створення національної системи кібербезпеки; посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби із кіберзагрозами воєнного характеру, кібершпигунством, кібертероризмом та кіберзлочинністю, поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері; забезпечення кіберзахисту державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також інформаційної інфраструктури, яка знаходиться під юрисдикцією України та порушення сталого функціонування якої матиме негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України (критична інформаційна інфраструктура) [3].

Законодавець цілком випрадало так багато уваги приділяє питанню кібербезпеки нашої держави, що, враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільства, є цілком зрозумілим та виправданим. Адже сьогодні організована злочинність досить часто виходить «онлайн», про що яскраво свідчать статистичні дані. Втім, незважаючи на чималу кількість проголошених напрямків вирішення проблем у сфері кібербезпеки, у досліджуваній сфері залишається чимала кількість проблем, які пов'язані: по-перше, відсутністю якісного кадрового забезпечення правоохоронних органів; по-друге, недостатнім фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням відповідних відомств.

Далі, в ході представленої проблематики слід звернути увагу на бачення науковців стосовно напрямів покращення діяльності суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні. Так, до прикладу, К.Л. Бугайчук, досліджуючи концептуальні засади здійснення державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, особливу увагу приділив проблемі кібербезпеки. Науковець у своїх міркуваннях дійшов до висновку, що принципове значення для ефективної боротьби з організованою злочинністю матимуть такі пріоритетні напрями забезпечення кібербезпеки України, як [4, с.145]: розвиток підрозділів кібербезпеки та кіберзахисту Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Національної поліції України, розвідувальних органів, досягнення сумісності із відповідними підрозділами кібербезпеки та кіберзахисту держав – членів НАТО; удосконалення системи контррозвідувального та оперативно-розшукового забезпечення кібербезпеки держави; розвиток та координація проведення наукових досліджень у галузі кібербезпеки та кіберзахисту для потреб національної безпеки і оборони; підвищення спроможності суб'єктів боротьби з кібертероризмом щодо протидії кібератакам на державні електронні інформаційні ресурси, об'єкти критичної інфраструктури, а також розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, організацій, груп та осіб проти України у кіберпросторі [4, с.145].

Окремим проблемним аспектам формування та реалізації державної політики у сфері протидії організованій злочинності, приділили увагу у своїй науковій праці О.В. Федосова та Ю.О. Михайлова. Науковці дійшли до висновку, що найбільш перспективними напрямками вдосконалення державної політики у відповідно напрямку є

наступні [2, с.195]: запровадити системну протидію організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації; посилити комплекс організаційно-практичних заходів, спрямованих на виявлення каналів незаконного обігу вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також запобігання злочинним посяганням проти особи та суспільства із застосуванням зброї та вибухових пристроїв; забезпечити систематичний моніторинг кіберпростору з метою своєчасного виявлення та запобігання кіберзагрозам різного рівня (кіберзагрози воєнного характеру, кібершпигунство, кібертероризм, кіберзлочинність) з боку організованих злочинних угруповань а також їх нейтралізації; впровадити систему ефективної взаємодії правоохоронних органів України та сусідніх держав з метою боротьби з організованою злочинністю в прикордонних регіонах; розширювати спектр кримінологічних досліджень структурних елементів організованої злочинності, закономірностей її функціонування. Це є необхідним для формування комплексної характеристики цього виду злочинної діяльності загалом та її окремих видів, розробки на цій основі відповідних методичних рекомендацій щодо протидії усім проявам організованої злочинності [2, с.195].

Наступним науковцем, якому слід приділити увагу, - М.С. Ткаченко. Вчений обґрунтував, що оптимізація системи правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупційним правопорушенням має включати в себе: 1) організаційні системи право-охоронних органів як суб'єктів протидії корупційним правопорушенням шляхом чіткого визначення учасників відносин в антикорупційній сфері (Національної поліції, НАБУ, САП, СБУ тощо), а також органів, які в подібних відносинах безпосередньої участі не приймають, однак реалізують «допоміжні» функції (центральні органи виконавчої влади); 2) структурування – налагодження зв'язків елементів у системі, які забезпечують її спрямоване функціонування; 3) створення в системі антикорупційних органів взаємних контрольно-наглядових механізмів задля забезпечення оперативності, ефективності, правильності та законності роботи всіх елементів її структури; 4) оновлення та розвиток механізмів взаємодії суб'єктів протидії корупції [5, с.183].

Висновок. Таким чином, узагальнюючи наведений вище матеріал, можемо підсумувати, що на сьогоднішній день і на законодавчому, і на науковому рівнях робиться досить багато для вирішення проблем у сфері протидії організованій злочинності, а також розвитку системи суб'єктів, що уповноважені здійснювати свою діяльність у відповідному напрямку. Разом із тим, незважаючи на чималу кількість кроків, у вказаній сфері залишається чимала кількість проблем, які потребують свого негайного вирішення. А відтак, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, ми переконані, що найбільш перспективними напрямками оптимізація системи суб'єктів протидії організованій злочинності є наступні:

по-перше, вбачається необхідним прискорити передачу ряду правоохоронних функцій держави (в тому числі і у сфері протидії організованій злочинності) від СБУ до органів Національної поліції України, адже на сьогоднішній день перше відомство є занадто функціонально перевантаженим. Зазначене вище, не повинно включати передачу повноважень СБУ щодо боротьби зі злочинами проти основ національної безпеки;

по-друге, незважаючи на те, що в ряді Стратегій та Концепцій звертається увага на необхідність покращення взаємодії між суб'єктами протидії організованій злочинності, в зазначеному напрямку залишається ціла низка проблем організаційного та правового характеру;

по-третє, необхідно посилити діяльність досліджуваних суб'єктів у напрямку протидії кіберзлочинності. Досягти зазначеного, як вбачається, є можливим через вирішення двох ключових проблем: 1) підготовка спеціалістів у інформаційній галузі, які зможуть якісно та ефективно виконувати свою роботу у даному напрямку; 2) покращення матеріально-технічного забезпечення суб'єктів протидії злочинності у даному напрямку. Адже наявно на сьогодні технічна база, хоча і є відносно новою, втім вона є такою, що не відповідає вимогам сучасності, оскільки досить повільно оновлюється;

по-четверте, важливо посилити роботу з громадськістю, зокрема у напрямку посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи з населенням;

по-п'яте, необхідним є посилення науково-дослідної роботи у відповідному напрямку. Зокрема, вбачається доцільним посилити роботу у напрямку дослідження зарубіжного досвіду протидії організованій злочинності.

Здійснення законодавцем кроків у зазначених напрямках, як вбачається, дозволить не тільки оптимізувати роботу суб'єктів протидії організованій злочинності, а й якісно покращити стан та рівень дотримання законності в нашій державі. Втім, щоб комплексно підійти до розв'язання вказаних проблем, вбачається розробити нову Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: Указ Президента України від 21.10.2011 № 1000/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011/conv#Text>

2. Федосова О. В., Михайлова Ю.О. Шляхи вдосконалення державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 6, т.2. С. 190-195.

3. Стратегія кібербезпеки України: Указ Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016/conv#Text>

4. Бугайчук К.Л. Концептуальні засади здійснення державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Протидія злочинності: теорія та практика*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19

жовт. 2016 р.) / Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України, НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса, НАПрН України, Союз юристів України. Київ, 2016. С. 143-146.

5.Ткаченко М. Оптимізація системи правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупційним правопорушенням. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. (3), 2019. С. 178-185
URL:<https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.3.15>

REFERENCES:

1.Pro Kontseptsiuu derzhavnoi polityky u sferi borotby z orhanizovanoi zlochynnistiu. (2011). [On the Concept of state policy in the field of combating organized crime]. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.10.2011 № 1000/2011. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011/conv#Text> [in Ukrainian].

2.Fedosova, O. V. (2016). Shliakhy vdoskonalennia derzhavnoi polityky u sferi borotby z orhanizovanoi zlochynnisti. [Ways to improve public policy in the fight against organized crime]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, 6, 190-195 [in Ukrainian].

3.Stratehii kiberbezpeky Ukrainy. (2016). [Cybersecurity Strategies of Ukraine]. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15 bereznia 2016 roku № 96/2016. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016/conv#Text> [in Ukrainian].

4.Buhaichuk, K.L. (2016). Kontseptualni zasady zdiisnennia derzhavnoi polityky u sferi borotby z orhanizovanoi zlochynnistiu. [Conceptual principles of state policy in the field of combating organized crime]. *Protydiia zlochynnosti: teoriia ta praktyka: materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 19 zhovt. 2016 r.)*. Hen. prokuratura Ukrainy, Nats. akad. prokuratury Ukrainy, NDI vyvchennia problem zlochynnosti im. akad. V.V. Stashysa, NAPrN Ukrainy, Soiuз yurystiv Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].

5.Tkachenko, M. (2019). Optymizatsiia systemy pravookhoronnykh orhaniv yak subiektiv protydii koruptsiinym pravoporushenniam. [Optimization of the system of law enforcement agencies as subjects of counteraction to corruption offenses]. *Visnyk Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy*, (3), 178-185 Retrieved from: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.3.15> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 19.12.2019

УДК: 342.95 (477)

Невядовський Владислав Олегович,

кандидат юридичних наук,

заступник декана з навчально-методичної роботи

факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

<http://orcid.org/0000-0002-3107-1464>

e-mail: vladon2309@gmail.com

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ЗА ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Констатовано, що суб'єктів контролю за якістю вищої освіти в Україні слід розглядати з двох позицій: по-перше, як сукупність уповноважених органів державної влади, які відповідно до норм чинного законодавства наділені владними повноваженнями, що дають змогу здійснювати контрольну діяльність у відповідному напрямку; по-друге, як систему структурних підрозділів відповідних закладів вищої освіти, до компетенції яких входить здійснення самоврядного контролю за якістю вищої освіти.

Доведено, що суб'єктів контролю за якістю вищої освіти слід об'єднати у п'ять великих груп. 1) вищі органи державної влади (Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України), які в своїй діяльності формують засади контрольної діяльності в цілому та засади якості освіти, тобто, основи того на що контроль спрямовано, а також встановлюють вектор державної політики в галузі вищої освіти; 2) друга група представлена єдиним центральним органом виконавчої влади – Міністерством освіти і науки України; 3) цільові суб'єкти контролю, до яких відносяться Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, галузеві експертні ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; 4) самоврядні суб'єкти контролю, зокрема: заклади вищої освіти, які реалізують окремий набір форм та методів контролю, але при цьому вони не наділені владними повноваженнями; 5) суб'єкти міжнародного права – особливі учасники контролю за якістю вищої освіти, діяльність яких має специфічний характер, у порівнянні з іншими суб'єктами, адже регламентована не лише національним законодавством, але й актами міжнародного права.

Ключові слова: контроль, якість вищої освіти, суб'єкти контролю, класифікація, правове регулювання.

Nevyadovsky V. SYSTEM OF SUBJECTS OF CONTROL OVER THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

It is stated that the subjects of control over the quality of higher education in Ukraine should be considered from two positions: first, as a set of authorized public authorities, which in accordance with current legislation are endowed with powers to control activities in this direction; secondly, as a system of structural subdivisions of the relevant institutions of higher education, the competence of which includes the implementation of self-governing control over the quality of higher education.

It has been proven that the subjects of quality control of higher education should be divided into five large groups. 1) higher state authorities (Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine), which in their activities form the principles of control activities in general and the principles of quality of education, ie, the basis of what control is aimed at, and establish the vector of state